

Зябко Олена Федорівна
(Амвросіївська загальноосвітня школа І ІІІ ступенів №4,
вчитель хімії, біології)

Інноваційні підходи до профільного навчання і допрофесійної підготовки старшокласників.

Сучасні інноваційні системи в процесі профільного навчання

Інновація освіти – це цілеспрямований процес часткових змін чи цілеспрямована зміна, що полягає у появі нової технології або в зміні принципів, на яких ґрунтується функціонування якоїсь системи навчання.

Безперервна педагогічна освіта перебуває в постійному оновленні й удосконаленні, їй притаманні динамізм, гнучкість, удосконалення якості змісту, навчальних планів, програм і підручників, інноваційних систем навчання та педагогічних технологій.

Основні сучасні інноваційні системи навчання, які впроваджуються методичними та педагогічними працівниками освіти в процесі профільного навчання:

1. Система особистісно-орієнтованого навчання;
2. Система компетентісного орієнтованого навчання;
3. Система інтерактивних технологій навчання;
4. Система інтегрованого навчання;
5. Система профільного навчання;
6. Система проектних технологій;
7. Система розвивального навчання (зокрема проблема наступності);
8. Система оцінювання навчальних досягнень учнів, зокрема комплексна оцінка дидактичного процесу. В педагогічній науці є ряд класифікацій інноваційних педагогічних технологій, на які можуть орієнтуватися педагогічні та методичні працівники.

Автори	Технології
Даниленко Л.І	<ol style="list-style-type: none">1. Психолого-педагогічні (проведення у навчальному, виховному, управлінському процесах).2. Науково-виробничі (комп'ютеризація, телекомунікація, матеріально-технічне оснащення).3. Соціально-економічні (сучасні технології розвитку особистості, нововведення у правове забезпечення системи освіти та в економіку освіти).

Гриньова М. В	<ol style="list-style-type: none"> 1. Особистісно орієнтована технологія навчання та виховання. 2. Технології, побудовані на активізації пізнавальної діяльності учнів. 3. Ігрові технології в навчанні. 4. Сучасні педагогічні технології інноваційних і авторських шкіл. 5. Технології організації успіху в навчанні та вихованні.
Пошетун О.	<p>Інтерактивні технології за формами (моделями) навчання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Інтерактивні технології кооперативного та колективно-групового навчання. 2. Технології ситуативного моделювання 3. Технології опрацювання дискусійних питань.
Селевко Г.	<ol style="list-style-type: none"> 1. За рівнем використання (загальнопедагогічні, галузеві (методичні), локальні (модульні). 2. За філософською концепцією (ідеологічні, матеріалістичні, діалектичні, метафізичні, прагматичні, екзистенціальні, теософічні). 3. За головним фактом психічного розвитку: біогенні (розвиток психіки зумовлюється впливом соціального досвіду), психогенні (розвиток людини зумовлюється головним чином самою людиною, її попереднім досвідом, процесами самовдосконалення), ідеалістичні (виходить із переконання про нематеріальне виникнення особистості та її якостей). 4. За пріоритетами навчання, позицією учня у навчанні, кінцевим результатом (авторитарні, дидактоцентричні, особистісно зорієнтовані).

Даниленко Л. визначила етапи становлення інноваційної педагогічної технології:

1. Народження (генерування) інноваційної освітньої ідеї.
2. Розробка інновації у формі інноваційного освітнього проекту.
3. Експертиза інноваційного освітнього проекту.
4. Отримання дозволу на всеукраїнський, регіональний або місцевий експеримент та його проведення.
5. Експертиза результатів експерименту щодо освітньої інновації.
6. Апробація результатів експерименту щодо освітньої інновації.
7. Експертиза апробувальних результатів експерименту щодо освітньої інновації.
8. Опанування інновації.
9. Розповсюдження інновації.
10. Збереження інновації, що використовується «стандартом» для системи освіти чи її складових.

Зараз особливо актуально є комплексна оцінка результативності дидактичного процесу, яка запропонована Матвієнком П.І

Критеріальна структура готовності педагогічних працівників до оцінки результативності дидактичного процесу

Критерії рівнів сформованості понятково-термінологічного апарату (когнітивна готовність)	Критерії та рівні особистісного ставлення до комплексної оцінки дидактичного процесу (мотиваційна готовність)	Критерії та рівні дієвості готовності педагога до комплексної оцінки дидактичного процесу (оперативна готовність)
Знання про 12 – бальну систему оцінювання навчальних досягнень учнів безвідносно до комплексної оцінки дидактичного процесу.	Визнання доцільності комплексної оцінки дидактичного процесу без аргументації	Уміння планувати навчально-виховний процес відповідно до вимог стандарту освіти; при плануванні враховувати систему оцінювання навчальних досягнень учнів.
Знання про оцінювання навчальних досягнень учнів відповідно до стандартів освіти з окремих предметів; про валеологічну, педагогічну, психологічну діагностику.	Обґрунтування доцільності комплексної оцінки дидактичного процесу як умови прогнозування, управління ним.	Уміння використовувати у процесі експертизи навчального процесу елементи валеологічної, педагогічної, психологічної діагностики.
Знання про необхідність комплексної оцінки дидактичного процесу, взаємозв'язку дидактичних факторів при його оцінюванні.	Необхідність комплексної оцінки дидактичного процесу з метою підвищення його ефективності, покращення клімату в колективі, підвищення рейтингу школи, поліпшення стану	Уміння застосовувати на практиці комплексну оцінку результативності дидактичного процесу з опорою на генеральні дидактичні фактори, використанням комп'ютерів, управляти

	здоров'я педагогів та учнів.	якістю освіти.
Наявність досвіду застосування діагностик ефективності дидактичного процесу.		

Педагогічна інновація – це продукт процесу створення нового, що відповідно оновлює педагогічну теорію і практику, оптимізуючи досягнення поставленої перед суспільством освітньої мети. Особливої актуальності вона набуває у зв'язку з упровадженням профільного навчання.

Проблеми впровадження профільного навчання

Освіта в Україні вступає в нову епоху свого розвитку, вибравши особистісне орієнтований його напрямок. Освіта розглядається сьогодні як гармонійний духовний розвиток особистості, тому провідною метою української системи освіти є створення умов для розвитку й самореалізації кожної особистості як унікальної і здатної до само творення та творення світу навколо себе. Самореалізація особистості, адекватний вибір молодою людиною власного життєвого шляху належить до корінних соціально-педагогічних проблем, які засвідчують стан якості освіти, її фактичну зверненість до людини. Однак особистісне спрямування має багато вимірів. Є серед них і такі, що лежать на перетині багатьох наукових галузей [4].

Профільне навчання з його адресною спрямованістю на потреби та запити особистості та суспільства, відповідно, необхідність вироблення та узгодження особистісних і суспільних цінностей, потребують актуалізації методологічних, психологічних, педагогічних знань. Прогресивним кроком у напрямку забезпечення варіативності, широкої диференціації та індивідуалізації профільного навчання стало законодавче його закріплення. Точкою відліку для принципово нової постановки проблеми в контексті профільного навчання став 1999 рік. Нормативно-правовою основою профільного навчання є:

- Національна доктрина розвитку освіти в Україні.
„... здійснення профільного професійного навчання учнів старших класів загальноосвітніх навчальних закладів, у тому числі на базі професійних технічних училищ”.
- Концепція 12 – річної освіти. „Профільне навчання ряду предметів забезпечує належний рівень підготовки випускників вступу у вищі навчальні заклади, але, як правило, не дає професії .”

- Концепція профільного навчання на старшому ступені загальної освіти. „Засіб диференціації та індивідуалізації, що дає можливість шляхом змін у структурі, змісті та організації освітнього процесу забезпечити повніше врахування інтересів, нахилів і здібностей учнів, створення умов для навчання старшокласників відповідно до інших професійних інтересів і намірів щодо продовження освіти, а профільна школа є лише інституційною формою досягнення цієї мети ”
- Закон України „Про загальну середню освіту ”(статті 9, 15, 18, 30, 32, 36) Наказ Міністерства освіти і науки України „Про затвердження типових навчальних планів для організації профільного навчання в загальноосвітніх навчальних закладах ” від 20. 05. 2003 р. №306.

Наказ № 744 від 03. 11. 2006 р.

„Про затвердження плану заходів на 2006-2010 роки щодо впровадження профільного навчання учнів 10 – 12-х класів загальноосвітніх навчальних закладів ”

Наказ „ 1/11 – 5975 від 27. 10. 2006 р.

„Про оголошення Всеукраїнського конкурсу навчальних програм для профільного навчання учнів 10 -12-х класів загальноосвітніх навчальних закладів відповідно до Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти ”.[1,2]

Відповідно до концепції структура профільного навчання має такий вигляд [2, 17]:

Основними завданнями профільного навчання є:

- створення умов для врахування й розвитку навчально-пізнавальних і професійних інтересів, нахилів, здібностей і потреб учнів старшої школи в процесі їхньої загальноосвітньої підготовки;
- виховання в учнів любові до праці, забезпечення умов для їхнього життєвого і професійного самовизначення, формування готовності до свідомого вибору й оволодіння майбутньою професією;

- формування соціальної, комунікативної, інформаційної, технічної, технологічної компетенцій учнів на допрофільному рівні, спрямування підлітків щодо майбутньої професійної діяльності;
- забезпечення наступно-перспективних зв'язків між загальною середньою і професійною освітою відповідно до обраного профілю.

За характером взаємодії суб'єктів профільного навчання визначають такі форми його організації:

- Внутрішньошкільні – профільні класи в загальноосвітніх навчальних закладах, профільні групи в багатопрофільних загальноосвітніх навчальних закладах, профільне навчання за індивідуальними планами і програмами ЗНЗ, динамічні профільні групи (зокрема різновікові);
- Зовнішні – міжшкільні профільні групи району, шкільного округу, профільна школа інтернатного типу, опорна старша школа з пришкільним інтернатом, навчально-виховний комплекс (НВК), міжшкільний навчально-виховний комбінат (МНВК), загальноосвітні навчальні заклади на базі вищих навчальних закладів тощо.

Найактуальнішими проблемами впровадження профільного навчання є:

- ❖ оновлення змісту освіти;
- ❖ розробка спеціальної національної програми перепідготовки вчителів, які працюють у профільних класах;
- ❖ розробка перспективних напрямків щодо організації профільного навчання;
- ❖ розробка спеціальних навчальних планів в умовах зміни змісту та структури освіти;
- ❖ розробка перспективних форм організації профільного навчання;
- ❖ налагодження моніторингового супроводу ефективності профільного навчання;
- ❖ налагодження зв'язків загальноосвітніх закладів з вищими та науково – дослідними установами;
- ❖ розробка національної інфраструктури науково – методичного забезпечення учнів і вчителів;
- ❖ досягнення адекватного розуміння цілей і змісту профільного навчання;
- ❖ втілення концептуальних задумів профільного навчання у зміст освіти;
- ❖ розробка програм базових, профільних і спеціальних курсів, цілого аспекту відповідних підручників, методик, засобів навчання, які мають найповніше враховувати різнорівневість освітніх середовищ і діапазон індивідуальних потреб учнів;
- ❖ допрофільна підготовка учнів має вийти за межі шкільних приміщень, розгортатися в сім'ях, мікрорайоні, забезпечити наступність основної школи з закладами професійно-технічної освіти;
- ❖ створення умов профільного навчання у великих і малих містах, у сільській місцевості, у розробці організаційних моделей профільного навчання в різних варіантах;

- ❖ освітні установи мають врахувати поступове входження профільності у структуру дванадцятирічної школи;
- ❖ основні зусилля педагогічної науки і практики мають бути зосередженні на формувальному потенціалі освіти, на її здатності збудити в людині волю до життєтворення, інтерес до самопізнання, самовизначення, самореалізації, само творення, самовдосконалення;
- ❖ подолання ускладнень в організації профільного навчання.

Рангування соціально-педагогічних ускладнень у процесі профілізації

шкіл:

- ресурсне забезпечення (приміщення, обладнання, фінансування курсів за вибором) 69% ;
- відсутність підручників, навчально-методичних матеріалів з профільних предметів 81%;
- брак кваліфікованих фахівців для роботи в умовах профільної школи 38%
- відсутність інтересу в учнів до профільного навчання за профілями 24%
- ❖ шкільний конвеєр має бути переобладнаний на індивідуальний запит.

Вихідною тут постає проблема особистості, яка самостійно, вільно і відповідально визначає свій життєвий шлях, свою «споріднену» працю. Ключовою категорією тут постають потреби і здібності особистості. Досі актуальним залишається підхід, розроблений психологом Е. Шпрангером у його „Ідеальних типах індивідуальності”, де виділено шість основних особистісних спрямувань: теоретична людина, економічна людина, естетична людина, соціальна людина, політична людина, релігійна людина. Ціннісні орієнтації, шляхи становлення цих людей будуть різні.

Літературний огляд:

Профіль – характер навчального ухилу, сукупність спеціальних рис, які характеризують певну професію (сл. Ожегова)

1. Управління освітою 23 грудня 2006, с. 26,27. Наказ №744 від 03.11.2006 р. МО і Н України «Про затвердження плану заходів на 2006 – 2010 роки щодо впровадження профільного навчання учнів 10 – 12 – х класів загальноосвітніх навчальних закладів» № 1/11 – 5975 від 27. 10.2006 р. МО і Н України «Про оголошення Всеукраїнського конкурсу навчальних програм для профільного навчання учнів 10 – 12 – х класів загальноосвітніх навчальних закладів відповідно до Державного стандарту базової і повної загальноосвітньої середньої освіти»

2. Завуч № 17 – 18 2005. (Спецвипуск) с. 3 – 63 Профільне навчання – веління часу (розглянуті всі

аспекти і проблеми профільного навчання, подано витяги з нормативних документів)

3. Завуч № 2 - 2005. П. Лернер. Проблеми встановлення профільного навчання с. 6 - 12. (профільне навчання ? профільна освіта) загальні протиріччя, шість тез до п н

4. Директор школи, ліцею, гімназії с. 20 - 26 Н. Білик. Проблема профільного навчання в педагогічній теорії і практиці (пропонується концепція профільного навчання)